

EPITAAF

vereniging voor funeraire archeologie

EPITAAF vzw
O.-L.-Vrouw-
voorplein 16
1020 Brussel

rekeningnummer
068-2039260-56

KALENDER

Zaterdag 11 november 1989, 10.30 u: Brussel-Evere
Architektengraven - Grafarchitekten
Kerkhof van Brussellaan, Evere (hoofdingang)

Zaterdag 25 november 1989, 10.30 u : Gent, Wester-
begraafplaats Skulpturaal & Architecturaal genot
Brugse Poort, Palinghuizen, Gent (hoofdingang)

Zaterdag 9 december 1989 te 11.00 uur : Antwerpen,
Primus Inter Pares : P.P. Rubens
Sint-Jakobskerk, Sint Jakobstraat, Antwerpen
Leden 75,-BEF, Niet-leden 150,- BEF op 068-2039260-56

REQUIEMS

Vrijdag 20 oktober 1989 : W.A. Mozart, Requiem, 1791
De Singel, Antwerpen, 20.00 uur

Zaterdag 28 oktober 1989 : Fauré, Requiem, 1888
Sint Martinuskerk, Aalst, 20.00 uur

Zondag 29 oktober 1989

* BRT 1, televisie "Arriverderci"

Een programma van de dienst Kunstzaken rond Europese
begraafplaatsen

* W.A. Mozart, Requiem, 1791

Carrolus Borromeuskerk, Antwerpen

Vrijdag 3 november 1989 : Fauré, Requiem, 1888

Sint Pieterskerk, Gent, 20.00 uur

Zaterdag 4 november : Fauré, Requiem, 1888

H.Hartkerk, Knokke, 20.00 uur

Zaterdag 11 november 1989 : John Rutter, Requiem, 1985

Sakramentskerk, Merksem/Antwerpen, 20.00 uur

Zaterdag 18 november 1989 : John Rutter, Requiem, 1985

H.Hartkerk, Winterslag/Genk, 20.00 uur

Vrijdag 24 en Maandag 27 november 1989 : W.A. Mozart,

Requiem, 1791, Koninklijk Cirkus, Brussel, 20.00 uur

Inhoud :

blz 5/1

- kalender
- requiems
- halloween

blz 5/2

- Highgate Cemetery

blz 5/3

- Epitaaf in Londen

blz 5/4

- wij herdenken
- bibliografie
- tentoonstelling
- oproep

HALLOWEEN

Op 31 oktober viert men in de Verenigde Staten "Halloween", allerheiligenavond (all hallows e'en). Uitgeholde pompoenen (één per gezinslid), compleet met brandend kaarsje, speelse spoken of een of ander skelet staan je aan te gapen of hangen te bengelen bij de huisdeur of in de tuin. Maar het is vooral een feest voor kinderen. Liedjes zingend trekken zij die avond door de buurt en worden door de buurlui beloond met lekkers en snoepgoed. Zo'n liedje : "Trick or treat
Smell my feet,
Give me something
Good to eat."

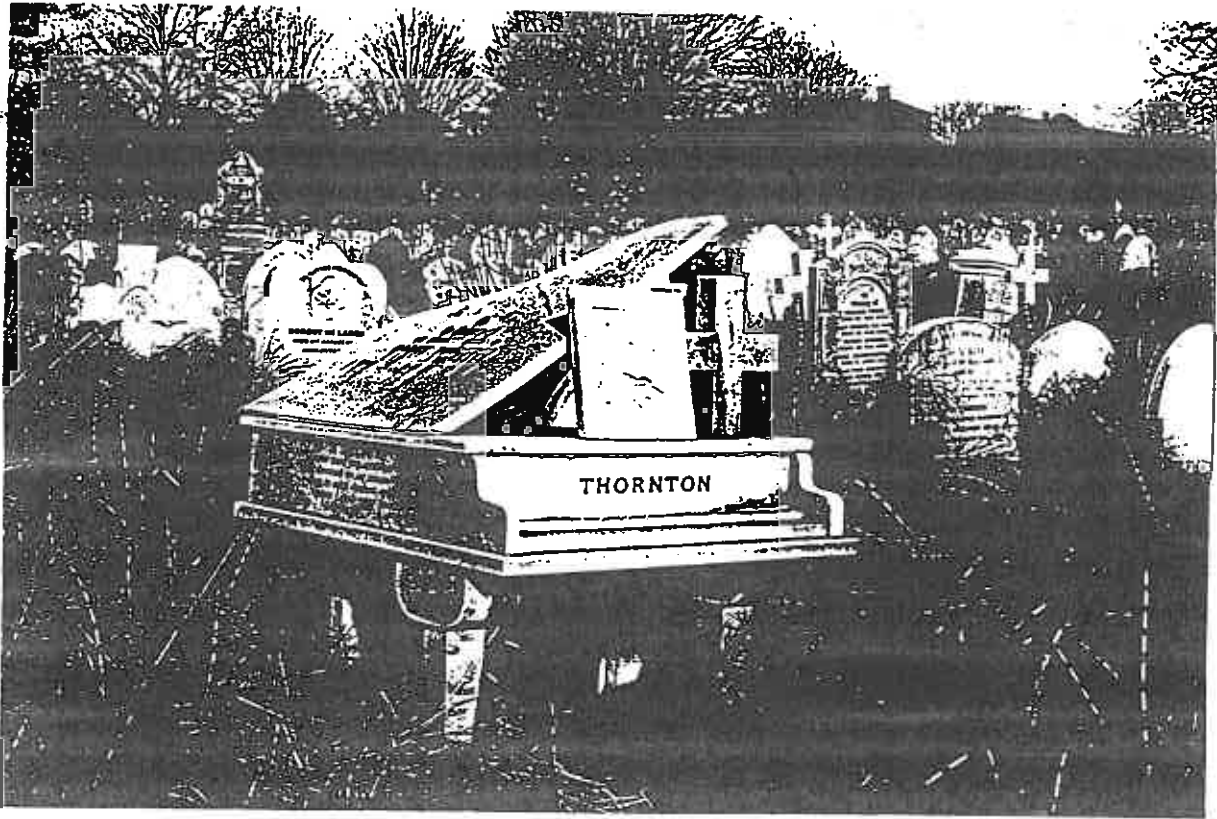
HIGHGATE CEMETERY

Highgate Cemetery is op zijn minst wonderlijk te noemen. Wanneer je na een hele klim aan de top van de verwilderde heuvel staat en er plots voor je van tussen de bomen een Egyptische tempel opdoemt, dan waan je je Indiana Jones achterna, de filmarcheoloog op zoek naar zijn Temple of Doom. Zijn verbazing kan nauwelijks groter zijn geweest dan de onze.

Het is vandaag de dag niet gemakkelijk zich HC voor te stellen zoals het was ten tijde van een Victoriaanse begrafenissen, in zijn bloeiperiode. Gedurende de ganse 19de eeuw werd HC aanzien als een oord van grote schoonheid. Het was een open heuvel met zorgvuldig aangelegde avenue's en paden, als een park sierlijk voorzien van esdoorns, heesters en bloemen die in eigen serres werden gekultiveerd; gezocht om zijn beroemde vergezicht over Londen met de karakteristieke koepel van St Paul's Cathedral en de Thames die zich als een grijs lint in de verte slingerde. Intussen en vooral met de twee wereldoorlogen, trad de verloedering in. Geldgebrek en verregaande verwaarlozing hebben de begraafplaats stilaan omgevormd tot een wildernis die de Victoriaanse mens met afschuw zou hebben vervuld. De 51.000 graven, de 166.000 gebeitelde namen van de overledenen werden op hun beurt als het ware zelf begraven onder mos en klimop. Gestaag groeiende stammen en wortels rukten de stenen omhoog en uiteen en samen met netels, bramen distels en andere indringers gaven ze HC stilaan het uitzicht van een onberoerd middeleeuws woud. Hoge bomen versluieren het eens zo gevierde panorama van Londen. De nog nauwelijks zichtbare graven lijken wel her en der verspreid zonder enige planmatigheid, terwijl ze in werkelijkheid mooi en systematisch in rijen werden aangelegd. Alle vergelijk met de originele begraafplaats is verdwenen doordat chaos en verwarring de oorspronkelijke orde en voornaamheid hebben verdrongen.

Het uitgangspunt van de architecten Stephen Geary en J.B. Bunning en van de landschapontwerper David Ramsey in 1839, was de bestaande heuvel om te vormen in een uniek landschap met opeenvolgende terrassen die verbonden waren door draaiende paden. Een landschap dat als een ornament voor de omgeving zou worden. Een landschap waarvan de functie een begraafplaats was, mooier en prachtvoller dan al het bestaande. Een begraafplaats die een "ware eer voor het land" zou zijn, een waardevolle laatste rustplaats. Het meest prestigieuze gedeelte was de zogenaamde Egyptische laan die gebouwd werd op het steilste deel van de heuvel. Dit is niet zo maar een laan te noemen. Men kreëerde een ware stad in de stad, een besloten necropolis een farao waardig, veilig weggeborgen achter een stalen poort onder een boog met zuilen en obeliskken. Eens binnen, betreedt men een smalle, diep in de heuvel uitgegraven, cirkelvormige straat met aan beide zijden metalen deuren en schijndeuren, zestien in totaal. Elke deur vertegenwoordigt een familiekelder. De straat loopt iets verder, hoger op de top over in de Libanese cirkel, een tweede extravagantie, met de magnifieke breed uitstaande ceder. Het zijn juist deze beide gedeeltes van HC die door een dichte overwoekering en door een donker overhangend bladerdak uiteindelijk het perfecte podium werden voor een sfeer van mysterieuze griezelligheid. Het is dan ook niet verwonderlijk dat okkultisme, voodoo en moderne hekserij begonnen te floreren en de teisterden. Na grootse schandalen moest HC in 1975 zijn deuren sluiten.

Maar gelukkig niet voor lang. De vereniging "Friends of Highgate Cemetery" was vastbesloten deze begraafplaats niet verloren te laten gaan en kocht in 1981 de heuvel voor £ 50. De enthousiaste vrienden werden ... tuinier en begonnen de wildernis terug te snijden. Paardestaart en wilde kervel, rozen, clematis en paarsbloemige buddleia, wilgen, berken en eiken, taxis, hulst en buxus ... Voorzichtig, heel voorzichtig gaan de "Friends of Highgate Cemetery" te werk, bekommerd als ze zijn om het behoud van de ongelooflijke grote illusie, te wandelen in een woud diep te lande.

Highgate Cemetery, 1963. foto Filip Tas

EPITAAF IN LONDEN

Zoals kon worden voorspeld, is de Londenreis op 22-24 september j.l., de derde buitenlandse reis van Epitaaf, een fikse meevaller geworden. Niet alleen waren de weergoden - een spiegelgladde zee, zachte nazomerbries en stralende zon - de 28 deelnemers en 2 begeleiders gunstig gezind, maar bovendien bleek het select gezelschap t'allen kante met open armen te worden opgewacht. Het rijkelijk gevulde programma werd overigens vlot en stipt afgewerkt, niet in het minst dank zij de permanent beschikbare eigen autocar.

Reeds bij het eerste ochtendgloren stapte de groep aldus af bij Westminster Cathedral voor een prompt geïmproviseerde ontdekkingsstocht in dit vorstelijk (massa)mausoleum. Het aansluitende bezoek aan de museumwoning van de neoklassicistische architect John Soane bleek voor velen een ware revelatie.

Na een ontspannen lunch aan de oevers van de Thames werd afgedaald naar de ruime crypte van St. Paul's voor een revelerende kennismaking met Wellington & Nelson (en vele anderen). De rustgevende 17de eeuwse begraafplaats Bunhill Fields, met sluitingsuur "after sunset", zou tot ieders voldoening - maar meest nog tot deze van de niet meer te stelpen bewaker - het orgelpunt vormen van deze eerste dag.

Aan Mrs Pateman, de onnavolgbare bezielster van de Friends of Highgate Cemetery, zal de groep wellicht een even pregnante herinnering bewaren als aan de begraafplaats zelf; Marx zelf verbleekte er voorwaar even bij. Het zondagmiddagoponthoud in Kenwood viel dermate in de smaak dat ei zo na het verder afgelegene Golders Green gemist werd. Een intieme konfrontatie met de as-urnen van Siegmund Freud en Anna Pavlova, gevolgd door een indrukwekkende wandeling rondom de wijdse verstrooiingsweide, sloten de werkzaamheden op Epitaaf-waardige wijze af.

Nu reeds staat vast dat Londen voortaan in het vaste programma buitenlandse Epitaaf-reizen wordt opgenomen, met een eerste herneming wellicht in het voorjaar 1990. En ... voor de avontuurlijken onder ons, wordt voor het najaar 1990 gedacht aan ... Wenen !

WIJ HERDENKEN

Op 27 november het heengaan van GUIDO GEZELLE priester-dichter, (Brugge 01.05.1830 - Brugge 27.11.1899). Gezelle is gewis de meest "begenadigde" dichter uit het moderne Vlaamse taalgebied. Men rekent hem - het mag vreemd klinken - in de meest brede zin tot de avant-garde en dit omwille van zijn persoonlijk en vaak eksperimenteel taalgebruik. Maar de "ziel" van zijn lyriek heeft zich nooit willen of kunnen losmaken van het godvruchtige Vlaanderen der eenvoudige lieden. De dingen die de gewone mens - vaak onbewust - beroeren, het tastbare leven, maar ook de mystiek ervan, de natuur, God, schuld en dood namen bij hem een ongewoon lyrische vlucht en het mag jammer heten dat zijn zangerige, diepdoorvoelde Vlaams niet het officiële Nederlands geworden is. Zijn thematiek behoort helaas grotendeels tot een verdwijnende wereld welker eenvoudige levenswandel de plaats moest ruimen voor een hard, karakterloos idealisme. "Kerkhofblommen" behoort tot een van Gezelle's meest bekende bundels. Bewonderd wordt ook zijn vertaling van Longfellow's "Hiawatha" (1886).
Begraafplaats Brugge

Op 19 november JAMES Baron ENSOR, kunstschilder en etser, (Oostende 13.04.1860 - Oostende 19.11.1949). Ensor is zowat de wereldambassadeur van de Vlaamse schilderkunst. Hij was de zoon van een Engelse vader en een Vlaamse moeder. Hij werd vooral bekend door zijn clowneske, gemaskerde figuren die echter ondubbelzinnig de sterfelijke mens ten tonele voeren die zich verschuilt achter zijn vele vormen van schijn en schijnheiligheid. Van de ontmaskerde mens blijft dan niet veel meer over dan een skelet. Beroemd werd zijn "Intrede van Christus in Brussel", mede door het feit dat dit wandgrote werk, ondanks alle protesten, aan een buitenlandse koper verkocht is geworden.
Begraafplaats O.L.V. Ter Duinen, Oostende

Op 1 december VIRGINIE LOVELING, schrijfster, (Nevele 17.05.1836 - Gent 01.12.1923). Haar vroegste werken waren strijdend anti-paaps : de politieke toestand van haar tijd had de inmiddels heftig reagerende vrouw niet onberoerd gelaten. Later legde zij zich meer toe op meer bedachtzame, zuiver literaire arbeid, voornamelijk romans met uitgesproken regionale inslag. Men rekent haar tot de meest markant figuren van haar tijd.

Gent, Westerbegraafplaats

BIBLIOGRAFIE

- * MURRAY John, Highgate Cemetery, Victorian Valhalla, Friends of Highgate Cemetery, 1984
- * MELLER Hugh, London Cemeteries, An Illustrated Guide and Gazetteer, Avebury, Avebury Publishing Company, Amersham, 1981
- * BURMAN Peter, St. Paul's Cathedral, The New Well's Cathedral Guides, Bell & Hyman, London, 1987

TENTOONSTELLING

Erik Gunar Asplund, architect, in : Elsene, Kluisstraat 55, Fondation pour l'Architecture (tel. 02/649.02.59) (met o.m. de schitterende ontwerpen voor het Woodland-krematorium). De tentoonstelling loopt nog tot 5.11.89.

OPROEP : Epitaaf heeft nood aan helpende handen bij de restauratie van het atelier Salu. Voornamelijk mensen die kunnen timmeren zijn welkom, maar er is ook veel ander werk waarvoor geen speciale handigheid vereist is. Werkwilligen worden vriendelijk verzocht ons een kaartje te sturen met hun naam en telefoonnummer. Wij verwittigen dan wanneer er gewerkt wordt.

Redactie : Bert Bracke, Karel Roelants, Filip Tas, Martine Wynants
V.U. : Martine Wynants, O.-L.-Vrouwvoorplein 16 1020 Brussel